

Riktlinjer rörande uttal & ändelser av binomen (& andra latinska ord). i

Hopknåpat 1995-02-20 av Hans G. Hanssson - Tjärnölaboratoriet
med varmt erkännande till Erik Wikén, 1951. "Latin för Botanister och Zoologer"

Uttal, generellt:

Biologiska binomen (släktes- & artnamn) är baserade på språket latin. Många ord har dock annat ursprung än latinet, oftast grekiska. Oavsett ursprung bör dock latiniserade ord eller namn uttalas i enlighet med latinets uttalsregler. Uttalet av latinska glossor ligger ganska nära uttalet av inhemska ord - väsentligt närmre än t.ex. hur (speciellt transatlantiska) anglosaxare handskas med latinsk diktion - men icke förty bör även vi i någon mån rätta våra tungor vid uttal av detta språk. Nedan redovisas därför några av de mest basala diktionsreglerna. Det går tyvärr ej att via enkla regler lära sig att rätt betona alla ord. Man hänvisas vad beträffar vissa ord till att helt enkelt lära sig deras betoning.

Vokaler:

I latinet förekommer vokalerna **a, e, i, o, u** (och som komplement till i, i yngre latin även **y**). De uttalas som i svenskan, bortsett från att o bör uttalas som å (öppet o) och u skall eg. uttalas som tyskt u (slutet o), ehuru det av labiala lättjeskäl har blivit praxis att vi uttalar det på inhemskt vis [robustus uttalas således råbostos, men vi säger nog oftast råbustus].

Diftonger (dubbelvokaler uttalade som ett enda ljud) i latinet är **ae, oe, au, eu** och **ei**. I ord av grekiskt ursprung förekommer dessutom diftongerna **ai, oi** och **ou**. Sammansättningar av två vokaler som ej är diftonger, utan skall uttalas var och en för sig plägar stundom i uttalsammanhang markeras med ett trema över andra vokalen, [t.ex. aër = luft].

- * Trots att **ae** vid försvenskning av ord i regel översattes med e (bortsett från när det är betonat då det översattes med ä) skall det uttalas som ett **ä** (öppet e).
- * På grund av tyskt inflytande ses **oe** stundom uttalat som ö [t.ex. *Amoeba*], men bör egentligen uttalas som **e**, ehuru undantag lämpligen göres för latiniserade ord baserade på inlånade ord med ö i [t.ex. *Tjaernoëia*].
- * Som **augusti**, (ej **agusti** eller **ågusti**) uttalas diftongen **au**.
- * I ordslut som -eus och -eum är **eu** ej diftong, eljest uttalas diftongen som i t.ex. *Zeus*.
- * Diftongen **ei** uttalas som **ej**. Observera dock att ei ofta ej är diftong [t.ex. *Nereïs*].
- * De grekiska diftongerna **ai, oi** och **ou** uttalas resp. **aj, åj** och (tyskt) **u** [t.ex. *Oikopleura* uttalas Åjkåpleura].
- * Dock är grundregeln att dessa dubbelvokaler av grekiskt ursprung, när de uppträder i latinska binomen, ej längre plägar vara diftonger, utan vanligen skall uttalas var och en för sig [t.ex. ändelserna -oïdes och -oïdea].

Konsonanter:

Konsonanterna i latinet är desamma som i svenskan. Med hårda vokaler avses nedan **a, o** och **u**; mjuka vokaler är **e, i** och **y**. Till de senare ansluter sig vid styrning av uttal även diftongerna **ae** och **oe**.

- * **c** uttalas som **k** framför hård vokal, konsonanter och i ordslut, som **s** framför mjuk vokal. **cc** uttalas som **x** framför mjuk vokal, men som **ck** framför konsonant och hård vokal. **ch** finns blott i ord av grekiskt ursprung och uttalas som **k** framför konsonant och hård vokal, men som **tj** framför mjuk vokal.
- * **g** uttalas som **g** framför hård vokal och konsonant, men som **j** framför mjuk vokal (fr.o.m. medeltiden - under antiken var uttalet som **g** även här). Framför n inuti ord blir uttalet ett **ng**-ljud [magnus =stor uttalas mangnos].
- * **h** är ett blott svagt artikulerat utandningsljud och bortfaller i uttal efter konsonant.
- * **ph** förekommer blott i ursprungligt grekiska ord och uttalas **f**. Märk dock att p och h kan råka mötas i sammansättningar av latinska ord och då ej uttalas som f, t.ex. i ephippium = på hästen uttalas både p och h.
- * **q** finns blott i sammansättningen **qu**, som uttalas **kv**.
- * **rh** uttalas som **r** (h:et faller bort).
- * **sc** uttalas som **sk** framför konsonant och hård vokal, men som **sj** (sje-ljud) framför mjuk vokal, bortsett från vissa grekiska låneord [t.ex. *sceletum* =skelett som uttalas ske'letom].
- * **sch** förekommer blott i ursprungligt grekiska ord och uttalas analogt med **sc** (se ovan). Prefixen schisto- och schizo- höres dock ömsom uttalas med **sje**-ljud, ömsom med **sk**, ehuru grundregeln torde vara att föredraga.
- * **th** uttalas som **t** (h:et faller bort) och **ti** uttalas framför vokal som **ti**.
- * **u** betecknar ej blott vokalen u, men även konsonanten v, nämligen framför vokal 1) efter q, där kombinationen **qu** uttalas **kv**, 2) efter ng, där kombinationen **ngu** uttalas **ngv** och 3) stundom efter s som inleder ord, där kombinationen **su** uttalas **sv**.

Betoning:

Den första stavelsen betonas alltid i tvåstaviga ord. I längre ord ligger betoningen antingen på **paenultima** (näst sista stavelsen) eller **antepaenultima** (tredje stavelsen från slutet). Var betoningen skall ligga beror på paenultimas "kvalitet".

Är paenultima lång, så skall den accentueras; är däremot paenultima kort skall antepaenultima ha accenten. Det stora problemet är att det stundom är omöjligt att veta huruvida paenultima är lång eller kort. De grundläggande reglerna är dock:

Paenultima är lång och därmed betonad: 1) om den innehåller en diftong, 2) om dess vokal följs av två eller flera konsonanter (x och z räknas som dubbelkonsonanter; f-, k-, p- eller t-ljud följda av l eller r räknas dock ej till dubbelkonsonanter, ej heller qu, ch, ph, rh eller th), 3) om dess vokal följes av blott en konsonant (eller någon av de ovan ej godkända dubbelkonsonanterna) och vokalen är lång (detta kan ej en novis veta, men långa vokaler plägar i latinlexika vara försedda med en över dem svävande längsstreck, medan korta vokaler har en båglinje över sig).

Paenultima är kort och därmed obetonad: 1) om dess vokal ej alls följes av någon vokal, utan står omedelbart framför vokalen i sista stavelsen. (Tyvärr finns många undantag från denna regel, fr.a. gäller detta en del från grekiskan inlånade ord, tex. ursprungligt grekiska substantiv som ändas med -ia), 2) om dess vokal följes av blott en konsonant (eller någon av de ovan ej godkända dubbelkonsonanterna) och vokalen är kort.

Exempel på ord som ofta felbetonas: **affi'nis** = besläktad, **anti'cus** =främre, **cari'na** =köl, **dia'meter** =diameter, **edu'lis** =ätlig, **ephe'merus** =efemär, **exi'lis** =liten, **gigante'eus** =gigantisk, **hya'linus** =genomskinlig, **ibi'dem** =på samma ställe, **lori'ca** =hudpansar, **po'lypus** =polyp, **umbili'cus** =navel, **Ammo'dytes**, **Be'lone**, **Lumbri'cus**, **Sco'mbresox**.

I latinet förekommer substantiv och adjektiv av antingen feminint, maskulint eller neutralt grammatikaliskt genus. Av fem kasus lämnar vi dativ, ackusativ och ablativ därhän och inriktar oss på de båda enda i detta sammanhang viktiga nominativ och genitiv. Ordstammen av ett latinskt (el. grekiskt) substantiv el. adjektiv erhålles genom att från ifrågavarande ords genitivform i singularis skala bort suffixet.

Ett släktesgruppsnamn består i regel av ett substantiv i nom. sing. När familjegruppsnamn bildas nyttjas enbart ordstammen hos typsläktet plus den för rangen av familjegruppsnamn tillämpliga ändelsen (t.ex. -idae hos familjer enl. ICZN). Oftast är släktesnamn konstruerade av latinska eller grekiska ord.

Ett släktesgruppsnamn erhåller vanligen det genus som är angivet i ett lexikon för ord av grekisk eller latinsk härstamning. Även namn direkt härledda ur substantiv från moderna indoeuropeiska språk erhåller om möjligt sitt genus från detta ords genusplacering i ursprungsspråket. Namn härledda från övriga språk, nonsensnamn etc. erhåller vanligen genus genom att auktor(er) fastställt detta i samband med beskrivning, eller om så ej skett, genom att överta genus från ett med släktesgruppsnamnet ursprungligen associerat artgruppsnamn. Om ej heller detta är möjligt betraktas namnet som maskulinum, såvida ej ändelsen är av klart feminin eller neutral latinskt ursprung.

Artgruppsnamnsdelen av ett biologiskt binomen är oftast ett adjektiv, men substantiv i sing. nom. förekommer undantagsvis och substantiv i sing. el. plur. gen. är rätt så vanliga, t.ex. efter personnamn eller lokaler. Genuset hos ett artgruppsnamn måste, om det består av eller slutar med ett latinskt adjektiv eller particip i nominativ, singularis eller ö.h.t. är latiniserat, överensstämma med genus hos det släktesgruppsnamn som det vid varje givet tillfälle kombineras med. Detta behöver man ej tänka på då artgruppsnamnet är konstruerat på annat sätt (t.ex. *Labrus bergylta*, där artnamnet är ett substantiv konstruerats från fiskens svenska vernakulärnamn eller *Lumbrineris agastos*, där artnamnet är grekiskt och betyder beundransvärd, liksom det latinska artnamnet hos *Virgularia mirabilis*. Blott i det sista fallet behöver man bekymra sig om att *mirabilis* blir *mirabile* om arten skulle överflyttas till ett släkte, vars namn ej är maskulint eller feminint men neutralt - detta är dock ganska osannolikt eftersom arten är typart för släktet *Virgularia*).

För s.k. appositioner, d.v.s. substantivuttryck som upprepar eller förtydligar ett huvudsomsubstantiv (t.ex. "Kina, Mittens rike", "... danslärarinnan, den surögda kvinnan ..." eller binomen *Erythropteryx erythropteryx* [Gr. *erythros* =röd,rödaktig + Gr. *ops* =öga,ansikte /Gr. *ophthalmos* =öga], *Myrtea spinifera* [Gr. myt. *Myrtea* :ett av Aphrodites tillnamn / L. *spina* =tagg + L. *fero* =bära] (artnamnet kan tolkas antingen som adjektiv - taggbärande - eller substantiv i apposition - taggbärande) gäller speciella regler.

Suffixet hos ett artgruppsnamn som är ett substantiv i apposition förblir t.ex. opåverkat av ev. släktnamnsomgruppering. Om ett artgruppsnamn kan betraktas antingen som ett substantiv eller ett adjektiv, och namnets auktor ej har indikerat vilket samt att ej heller indikationer över hur namnet nyttjats är utslagsgivande, så skall det betraktas som ett substantiv i apposition, varvid suffixet förblir oförändrat vid eventuell släktnamnsomgruppering.

Substantiv o. adjektiv i latinet böjs olika, beroende på vilken deklination de tillhör. Det finns 3 adjektivdeklinationer och 5 substantivdeklinationer. På grundval av vilken ändelse ett ords nom. sing.-form har kan man hänföra ordet till rätt deklination, ehuru ingen enkel regel för hur detta göres finnes. De flesta suffix hör ihop med 3:e deklinationen.

Adjektiv: Vid **komparation** av adjektiv lägges till stammen 1) i komparativ **-ior** [m. & f.], **-ius** [n.], 2) i superlativ oftast **-issimus** [m.], **-issima** [f.], **-issimum** [n.], till adjektiv på **-er** lägges dock i stället **-errimus** [m.], **-errima** [f.], **-errimum** [n.]. Till **difficilis** svår, **dissimilis** olik, **facilis** lätt, **gracilis** smärt, **humilis** låg, **similis** lik, lägges i stället **-illimus** [m.], **-illima** [f.], **-illimum** [n.]. Superlativen böjes som adjektiv med ändelse **-us** enl. dekl. 1 & 2 (se ovan). Komparativ (utom **plus** mera) böjes enl. dekl. 3 som **brevis** (se ovan), men med enbart **-a** som ändelse i nom. neutr. plur. och enbart **-um** i gen. plur.

De flesta adjektiv kompareras regelbundet, ehuru följande är exempel på oregelbunden eller ofullständig komparation:

Positiv	Komparativ			Superlativ				
	M.	F.	N.	M. & F.	N.	M.	F.	N.
<i>anticus</i> =fram till belägen	-a	-um		<i>anterior</i> =främre	-ius			
<i>bonus</i> =bra	-a	-um		<i>melior</i> =bättre	<i>melius</i>	<i>optimus</i> =bäst	-a	-um
<i>externus</i> =yttlig, yttre	-a	-um		<i>exterior</i> =yttre	-ius	<i>extremus</i> =ytterst	-a	-um
<i>internus</i> =invärtes, inre	-a	-um		<i>interior</i> =inre	-ius	<i>intimus</i> =innerst	-a	-um
<i>magnus</i> =stor	-a	-um		<i>majus</i> =större	<i>majus</i>	<i>maximus</i> =störst	-a	-um
<i>malus</i> =dålig, ond	-a	-um		<i>pejor</i> =sämre	<i>pejus</i>	<i>pessimus</i> =sämst	-a	-um
<i>multi</i> =många	-ae	-a		<i>plures</i> =flera	<i>plura</i>	<i>plurimi</i> =flest	-ae	-a
<i>multum</i> =mycket	-um	-um		<i>plus</i> =mera	<i>plus</i>	<i>plurimum</i> =mest	-um	-um
<i>parvus</i> =liten	-a	-um		<i>minor</i> =mindre	<i>minus</i>	<i>mimumus</i> =minst	-a	-um
<i>posticus</i> =baktill belägen	-a	-um		<i>posterior</i> =bakre, senare	-ius	<i>postremus</i> =bakerst, sist	-a	-um
<i>propinquus</i> =närbelägen	-a	-um		<i>propior</i> =närmare	-ius	<i>proximus</i> =innerst	-a	-um
<i>inferus</i> =låg, <i>infra</i> =nere				<i>inferior</i> =nedre, lägre, undre	-ius	<i>(inf)imus</i> =lägst, underst	-a	-um
<i>juvenis</i> =ung				<i>junior</i> =yngre	-ius			
				<i>prior</i> =förr	<i>prius</i>	<i>primus</i> =först	-a	-um
<i>senex</i> =gammal, bedagad				<i>senior</i> =äldre	-ius			
<i>superus</i> =över-, ovanpå				<i>superior</i> =övre, högre	-ius	<i>supremus</i> =överst, högst	-a	-um
						<i>summus</i> =överst, högst	-a	-um
<i>ultra</i> =bortom, utöver				<i>ulterior</i> =bortre, yttre	-ius	<i>ultimus</i> =ytterst, sist	-a	-um

Ändelse [singularis, nominativ, maskulinum] -us (dock ej de till dekl. 3 hörande -us eller -odus):

	<u>Mask. sing.</u>	<u>Fem. sing.</u>	<u>Neutr. sing.</u>	<u>Mask. plur.</u>	<u>Fem. plur.</u>	<u>Neutr. plur.</u>
Nom.	<i>bonus</i> =god	<i>bona</i>	<i>bonum</i>	<i>boni</i>	<i>bonae</i>	<i>bona</i>
Gen.	<i>boni</i>	<i>bonae</i>	<i>boni</i>	<i>bonorum</i>	<i>bonarum</i>	<i>bonorum</i>

Ändelse [singularis, nominativ, maskulinum] -er, -(e)ra, -(e)rum (samt satur mätt, fylld) (dock ej följande, som böjes efter dekl. 3: *acer* skarp, *-aster* -stjärnig, *celeber* berömd, *celer* snabb, *-gener* -släktad, *puber* manbar (kraftig, frodig), *puter* rutten, *uber* fruktbar, *-venter* -bukig, *volucer* flygande, månadsnamn som slutar på *-ber*)

	<u>Mask. sing.</u>	<u>Fem. sing.</u>	<u>Neutr. sing.</u>	<u>Mask. plur.</u>	<u>Fem. plur.</u>	<u>Neutr. plur.</u>
Nom.	<i>liber</i> =fri	<i>libera</i>	<i>liberum</i>	<i>liberi</i>	<i>liberae</i>	<i>libera</i>
Gen.	<i>liberi</i>	<i>liberae</i>	<i>liberi</i>	<i>liberorum</i>	<i>liberarum</i>	<i>liberorum</i>

Ordet *liber* har s.k. "väsentligt e", som kvarstår i böjningsformerna. Detta gäller även *asper* sträv, *lacer* sönderriven, *stympad*, *tener* späd, suffixen *-fer* bärande & *-ger* bärande samt *satur* (som har u i.st.f. e). Vanligare är s.k. "oväsentligt e", som försvinner vid böjningarna:

	<u>Mask. sing.</u>	<u>Fem. sing.</u>	<u>Neutr. sing.</u>	<u>Mask. plur.</u>	<u>Fem. plur.</u>	<u>Neutr. plur.</u>
Nom.	<i>ruber</i> =röd	<i>rubra</i>	<i>rubrum</i>	<i>rubri</i>	<i>rubrae</i>	<i>rubra</i>
Gen.	<i>rubri</i>	<i>rubrae</i>	<i>rubri</i>	<i>rubrorum</i>	<i>rubrarum</i>	<i>rubrorum</i>

Adjektivs deklination 3:

1) Ändelser i nom. sing. är olika för olika genus (även *celeber*, *puter*, *volucer*, månadsnamn på *-ber* & *celer* [väs. e]):

	<u>Mask. sing.</u>	<u>Fem. sing.</u>	<u>Neutr. sing.</u>	<u>Mask. plur.</u>	<u>Fem. plur.</u>	<u>Neutr. plur.</u>
Nom.	<i>acer</i> =skarp	<i>acris</i>	<i>acre</i>	<i>acres</i>	<i>acres</i>	<i>acria</i>
Gen.	<i>acris</i>	<i>acris</i>	<i>acris</i>	<i>acrium</i>	<i>acrium</i>	<i>acrium</i>

2) Ändelser i nom. sing. är lika för m. & f., separat för n. (även t.ex. adjektiv på *-alis*, *-aris*, *-bilis*, *-caulis* stjälgig, *-collis* -halsad, *-cornis* -hornad, *-ennis* -årig, *-ensis*, *-formis* -formig, *-glumis* -fjällig, *-ilis*, *-naris* -näst, *-pellis* -hudad, *-pennis* -fjädrad, *-pinnis* -fenig, *-rostris* -spetsig (-nosig) samt hela adjektiv som *affinis* besläktad, *agrestis* åker, *alpestris* alp-, *campestris* fält-, *communis* gemensam, *declivis* sluttande, *difficilis* svår, *dissimilis* olik, *dulcis* söt, *edulis* ätlig, *facilis* lätt, *fertilis* fertil, *flexilis* böjlig, *fortis* stark, *fragilis* skör, *gracilis* tunn (smal), *grandis* stor, *gravis* tung (svår), *humilis* låg, *illustris* berömd, *insignis* berömd, *lacustris* sjö-, *lenis* mild, *levis* lätt, *mediocris* måttlig, *mitis* mild, *mollis* mjuk, *muliebris* kvinno- (kvinnlig), *omnis* hel (varje, alla [plur.]), *palustris* träsk-, *pinguis* fet, *rudis* rå, *salubris* hälsosam, *sessilis* oskaftad, *silvestris* skogs-, *similis* lik, *sterilis* steril, *suavis* söt (ljud), *sublimis* hög, *tenuis* tunn, *terrestris* jord-, *tristis* dyster, *viridis* grön):

	<u>Mask. sing.</u>	<u>Fem. sing.</u>	<u>Neutr. sing.</u>	<u>Mask. plur.</u>	<u>Fem. plur.</u>	<u>Neutr. plur.</u>
Nom.	<i>brevis</i> =kort	<i>brevis</i>	<i>breve</i>	<i>breves</i>	<i>breves</i>	<i>brevia</i>
Gen.	<i>brevis</i>	<i>brevis</i>	<i>brevis</i>	<i>brevium</i>	<i>brevium</i>	<i>brevium</i>

Ovan exemplifieras ett adjektiv, där gen. sing. har lika många stavelser som nom. sing. I en rad sammansatta grekiska adjektiv lägges ytterligare en stavelse till gen. sing.-formen, t.ex. 1) neutrumändelse *-i* & genitivändelse *-idis*: *-aspis* -sköldförsedd, *-blepharis* -ögonhårsförsedd, *-lepis* -fjällig, *-pholis* -fjällig, *-celis* -fläckig, *-charis* -behaglig [genitivändelse här dock *-itis*], 2) neutrumändelse *-y* & genitivändelse *-yis*: *-chlamys* -mantelförsedd [genitivändelse dock här *-ydis*], *-botrys* -druvig, *-genys* -underkäksförsedd, *-ophrys* -ögonbrynsförsedd, *-stachys* -axig, 3) neutrumändelse *-a* & genitivändelse *-atis*: *-ceras* -hornig, 4) neutrumändelse *-n* & genitivändelse *-nis*: *-actis* -strålig, *-glochis* -spetsig, *-(r)rhis* -näst, *-pus* -fotad [neutr. *-pun* genit. *-podis*], *-odus* -tandad [neutr. *-odon* genit. *-odontis*], *-ceros* -hornig [neutr. *-ceron* genit. *-cerotis*].

3) Ändelser i nom. sing. är lika för alla genus (alla adjektiv med suffix *-ns* & *-x* och *-ceps* -hövdad, *-color* -färgad, *-corpor* -kroppsförsedd, *-gener* -släktad, *-cuspis* -spetsig (-taggig), *-pes* -fotad, *-venter* -bukig, samt adjektiven *dispar* olik, *impar* olik (oparig), *ners* kraftlös, *nostras* inhemsk (vår), *par* lik (parig), *primas* förnämst, *puber* manbar, *teres* trind, *uber* fruktbar:

	<u>Mask. sing.</u>	<u>Fem. sing.</u>	<u>Neutr. sing.</u>	<u>Mask. plur.</u>	<u>Fem. plur.</u>	<u>Neutr. plur.</u>
Nom.	<i>sapiens</i> =förstående	<i>sapiens</i>	<i>sapiens</i>	<i>sapientes</i>	<i>sapientes</i>	<i>sapientia</i>
Gen.	<i>sapientis</i>	<i>sapientis</i>	<i>sapientis</i>	<i>sapientium</i>	<i>sapientium</i>	<i>sapientium</i>

En del adjektivsuffix av grekiskt ursprung böjs på liknande, men aningen modifierat sätt:

	<u>Mask. sing.</u>	<u>Fem. sing.</u>	<u>Neutr. sing.</u>	<u>Mask. plur.</u>	<u>Fem. plur.</u>	<u>Neutr. plur.</u>
Nom.	<i>-aster</i> =stjärnig	<i>-aster</i>	<i>-aster</i>	<i>-asteres</i>	<i>-asteres</i>	<i>-astera</i>
Gen.	<i>-asteris</i>	<i>-asteris</i>	<i>-asteris</i>	<i>-asterum</i>	<i>-asterum</i>	<i>-asterum</i>

Till denna grupp räknas även: *-actin* -strålig, *-auchen* -nackig, *-aulax* -färad [gen. *-aulacis*], *-bostryx* -lockig [gen. *-bostrychis*], *-chir* -hänt, *-chiton* -mantelförsedd, *-gastor* -magad (-bukig), *-glochis* -spetsig, *-odon* -tandad, *-onyx* -kloig [gen. *-onychis*], *-ops* -ögd (-lik) [gen. *-opis*], *-plax* -plåtförsedd [gen. *-placis*], *-pogon* -skäggig, *-pteryx* -vingad [gen. *-pterygis*], *-pyren* -kärnig, *-(r)rhin* -näst, *-siphon* -rörförsedd, *-solen* -rännförsedd, *-thorax* [gen. *-thoracis*], *-thrix* -hårig [gen. *-trichis*], *-thylax* -säckig [gen. *-thylacis*].

Adjektiv med ändelse *-oides* -lik, *-odes* -lik, *-anthes* -blommig, *-genes* -alstrad (-alstrande), *-manes* -rik, *-meles* -delad, *-meres* -delad, *-phyes* -artad böjes enligt följande:

	<u>Mask. sing.</u>	<u>Fem. sing.</u>	<u>Neutr. sing.</u>	<u>Mask. plur.</u>	<u>Fem. plur.</u>	<u>Neutr. plur.</u>
Nom.	<i>-deltoides</i> =deltaformad	<i>-deltoides</i>	<i>-deltoides</i>	<i>-deltoides</i>	<i>-deltoides</i>	<i>-deltoida</i>
Gen.	<i>-deltoidis</i>	<i>-deltoidis</i>	<i>-deltoidis</i>	<i>-deltoidum</i>	<i>-deltoidum</i>	<i>-deltoidum</i>

Adjektivs deklination 1 & 3:

	<u>Mask. sing.</u>	<u>Fem. sing.</u>	<u>Neutr. sing.</u>	<u>Mask. plur.</u>	<u>Fem. plur.</u>	<u>Neutr. plur.</u>
Nom.	<i>trachys</i> =skrovlig	<i>trachea</i>	<i>trachy</i>	<i>traches</i>	<i>trachae</i>	<i>trachia</i>
Gen.	<i>trachydis</i>	<i>trachydae</i>	<i>trachydis</i>	<i>trachium</i>	<i>tacharum</i>	<i>trachium</i>

Några få adjektiv av grekiskt ursprung böjs som ovan enligt dekl. 3 i maskulinum & neutrum, medan femininum böjs enl. dekl. 1. Hit hör fr.a. även *-dasys* -tät, *-oxys* -skarp samt *melas* svart [fem. *melaena*, neutr. *melan*].

Exempel på böjning av substantiv:

Nedanstående korta förteckning är en visserligen långtifrån fullständig, men förhoppningsvis - trots det kaotiskt kompakta formatet - någotsånär överskådlig översikt över vilka vanliga substantiv som hör hemma i de fem olika deklinationerna och hur berörda grammatikaliska genus där böjes. Nedan står [f.], [m.], [n.] för femininum, maskulinum resp. neutrum.

Deklination 1. Substantiv:

Ändelse -a (dock i regel ej -ma) (feminina, utom de som genom naturligt genus är maskulina, e.g. *poeta* skald):

linea =linje *lineae* *lineae* *linearum* (se även ord på -ma, dekl. 3)

Ändelse -e [f.], -as [m.] & -es [m.]: (se även dekl. 3 -e, -as & -es & dekl. 5 -es)

acne =finne *acnes* *acne* *acnarum*
Asterias *Asteriae* *Asteriae* *Asteriarum* (även t.ex. *satanas* djävulen och manliga förnamn på -as, t.ex. *Elias*, *Matthias*, *Thomas*; se eljest dekl. 3)
Ammodytes *Ammodytae* *Ammodytae* *Ammodytarum* (även t.ex. *-bates* -gångare, *Choanites*, *-dectes* -bitare, *diabetes*, *-dytes* dykare (invånare), *-estes* -ätare, *-ides* (singularis av familjesuffixet *-idae*), *-lestes* -rövare, *-nectes* -simmare, *-oryctes* -grävare, *Phragmites*, *Suberites*; se även ord på -es i dekl. 3 & 5)

Deklination 2. Substantiv:

Ändelse -us (maskulina utom *virus* [n.], *abyssus*, *alvus*, *humus*, *methodus*, namn på träd o. några buskar [f.]; se även dekl. 3 och dekl. 4 för de undantagsord på -us, som ej följer andra deklinationen):

aculeus =tagg *aculei* *aculei* *aculeorum*

Ändelse -os (maskulina, utom *Chaos* [n.] & några få feminina namn, t.ex. *Strychnos*):

anthos =blomma *anthi* *anthi* *anthorum*

Ändelse -um [n.], -on [n.] & -er samt ordet *vir* man (maskulina, utom *diameter* [f.]) (se även dekl. 3 för ord på -on):

filum =tråd *fili* *fila* *florum*
telson *telsi* *telsa* *telsorum*
vesper =afton *vesperi* *vesperi* *vesperorum* (väsentligt e; även t.ex. *puer* pojke)
Alexander *Alexandri* *Alexandri* *Alexandrorum* (oväsentligt e)

Deklination 4. Substantiv:

Ändelse -us (maskulina, utom *acus* nål, *manus* hand, *tribus*, *Quercus* [f.]; se även dekl. 2 & 3) & -u [n.]:

detritus =ngt söndernött *detritus* *detritus* *detritum* (även t.ex. *abortus* abort, *aditus* ingång, *ambitus* kant, *anfractus* böjning (krök), *apparatus* apparat, *arcus* båge, *artus* lem, *auditus* hörsel, *casus* fall, *coitus* samlag, *conspectus* översikt, *delectus* urval, *ductus* gång (ledare), *exitus* utgång, *fetus* foster, *gradus* grad, *habitus* hållning (yttre form), *hiatus* klyfta, *introitus* ingång, *lacus* sjö, *lapsus*, *lusus* tillfällig form, *meatus* gång, *morsus* bett, *plexus* flätverk, *portus* hamn, *processus* utsprång, *pulsus* puls (slag), *recessus* ficka (utbuktning), *riktus* gap (klyfta), *saltus* språng, *sensus* betydelse, *sexus* kön, *sinus* utbuktning (hålrum), *situs* läge, *spiritus* ande (sprit), *status*, *tactus* känsel, *tractus* stråke, bana, kanal), *usus* bruk, *visus* syn(sinne))
cornu =horn *cornus* *cornua* *cornuum* (även *genu* knä, *veru* spjut (spett))

Deklination 5. Substantiv:

Ändelse -es (feminina; även *caries* röta, *crassities* tjocklek, *dies* =dag, *facies* yta, *fides* tro, *meridies* middag (söder), *planities* slätt, *rabies*, *res* sak, *scabies* skabb, *series* rad (serie), *spes* hopp, *subspecies*, *superficies* yta):

species =art *speciei* *species* *specierum* (se även ord på -es i dekl. 1 & 3)

Deklination 3. Substantiv:

Ändelse -or (maskulina, utom *Pelor*, *Marmor* [n.] och *arbor* träd [f.]) Ordet *cor* hjärta böjes speciellt.

professor *professoris* *professores* *professorum*
cor =hjärta *cordis* *corda* *cordium* (särskild böjning)

Ändelse -er (i regel maskulina; undantag *mater* moder [f.] och t.ex. *ver* vår, *tuber* knöl, *iter* resa m.fl. [n.]):

sphincter =tillslutare *sphincteris* *sphincteres* *sphincterum* ([m.])
tuber =knöl *tuberis* *tubera* *tuberum* ([n.])
iter =resa *itineris* *itinera* *itinerum* (särskild böjning)
Jup(p)iter *Jovi* (särskild böjning)

Ändelse -ur (neutrala, utom *Astur* & *Vultur* [m.]):

guttur =svalg (strupe) *gutturis* (genitiv --uris; även *Astur* & *Vultur*)
robur =styrka *roboris* *robora* *roborum* (genitiv -oris; övriga på -ur)

Ändelse -os (jämt exempel nedan har *Eros* [m.] & *Phos* [n.] genit. -otis, *Heros* [m.], *Thos* [m.] & *Eos* [f.] genit. -ois):

flos =blomma [m.] *floris* (<*flosis*) *flores* *florum* (även *mos* sed (rätt))
os =mun [n.] *oris* (<*osis*) *ora* *orum*
os (<*oss*) =ben [n.] *ossis* *ossa* *ossium*
Bos [m.] *Bovis* *Boves* *Boum* (särskild böjning)

Ändelse -us (neutrala, utom då annorlunda markerats nedan; se även dekl. 4 och dekl. 2):

litus =kust *litoris* *litora* *litorum* (genitiv -oris; även t.ex. *corpus* kropp,
Lepus [m.], *nemus* lund, *pectus* bröst, *pecus* (små)fä, *stercus* dynga, *tempus* tid, *tempus* tinning)
genus *generis* *genera* *generum* (genitiv -eris; även t.ex. *acus* agnar,
glomus nystan (körtel), *latus* sida, *olerus* grönsak, *onus* börda, *opus*, *pondus* tyngd (vikt), *runderus* ruin, *ulcus* sår,
Venus [f.], *viscerus* inälva)
crus =lår, skänkel *cruris* *crura* *crurum* (genitiv -uris; även t.ex. *antecrus*
underben, *jus* (juridisk) rätt, *jus* soppa (sås), *Mus* [m.], *pus* var, *tellus* [f.], *tus* rökelse)
palus =kärr *paludis* *paludes* *paludum* (genitiv -udis; även *incus* städ; [f.])
-pus =-fot [m.] *-podis* *-podes* *-podum* (genitiv -odis)
-odis =-tand [m.] *-odontis* *-odontes* *-odontum* (genitiv -ontis)
Sus =svin [m.] *Suis* *Sues* *Suum* (genitiv -uis; även *Grus*)
-bus =-oxe *-bois* *-boes* *-boum* (genitiv -ois; även *Rhus*)

<u>Ändelse -o :</u>				
<i>divisio</i> =delning	<i>divisionis</i>	<i>divisiones</i>	<i>divisionum</i>	(genitiv -onis; oftast [f.]; alla ord på <u>-io</u>)
<i>pulmo</i> =lunga	<i>pulmonis</i>	<i>pulmones</i>	<i>pulmonum</i>	(genitiv -onis; " [m.];vissa övr ord på <u>-o</u>)
<i>margo</i> =rand [m.]	<i>marginis</i>	<i>marginis</i>	<i>marginum</i>	(genitiv -inis; ofta <u>-go</u> & <u>-do</u> & <i>Homo</i>)
<i>caro</i> =kött [f.]	<i>carnis</i>			(särskild böjning)
<u>Ändelse -on</u> (maskulina el. feminina grekiska låneord):				
<i>icon</i> =bild [f.]	<i>iconis</i>	<i>icones</i>	<i>iconum</i>	(genitiv -onis; även t.ex. <i>Antedon</i> [f.],
<i>-chiton</i> -mantel [m.], <i>-codon</i> -klocka [m.], <i>Crangon</i> , [m.], <i>-geton</i> -granne [m.], <i>-pogon</i> -skägg [m.], <i>-prion</i> -såg [m.]				(genitiv -ontis [m.]; även t.ex. <i>-geron</i>
<i>-odon</i> =-tand	<i>-odontis</i>	<i>-odontes</i>	<i>-odontum</i>	
<i>-gubbe</i> , <i>-leon</i> -lejon, <i>tenon</i> sena)				
<i>-cyon</i> =-hund [m.]	<i>-cynis</i>	<i>-cynes</i>	<i>-cynum</i>	(särskild böjning)
<u>Ändelse -en</u> (maskulina vid genitiv -enis, utom <i>Siren</i> (fem.), neutrala vid genitiv -inis, utom <i>pecten</i> & <i>-cen</i> (mask.)):				
<i>lichen</i> =lav [m.]	<i>lichenis</i>	<i>lichenes</i>	<i>lichenum</i>	(genitiv -enis; [m.] utom <i>Siren</i> [f.])
<i>foramen</i> = hål	<i>foraminis</i>	<i>foramina</i>	<i>foraminum</i>	(genitiv -inis; [n.]exkl. <i>pecten</i> kam [m.]
<u>Ändelse -ma</u> (neutrala ord av grekiskt ursprung, dock ej följande som böjs efter dekl. 1: <i>coma</i> hår, <i>cyma</i> knippe,				
<i>forma</i> form, <i>gemma</i> knopp (pärla), <i>gluma</i> fjäll, <i>norma</i> norm, <i>palma</i> handflata, <i>pluma</i> plym, <i>squama</i> fjäll, <i>summa</i>):				
<i>nema</i> = tråd	<i>nematis</i>	<i>nemata</i>	<i>nematum</i>	
<u>Ändelse -e, -al & -ar</u> (neutrala och med undantag för grekiska låneord på -ar, med pluraländelser -ia & -ium):				
<i>mare</i> = hav	<i>maris</i>	<i>maria</i>	<i>marium</i>	(även <i>declive</i> slutning, <i>fossile</i> fossil,
<i>rete</i> nät, <i>vegetabile</i> växt; se i övr. dekl. 1)				
<i>animal</i> = djur	<i>animalis</i>	<i>animalia</i>	<i>animalium</i>	(ord på <u>-al</u>)
<i>sal</i> = salt	<i>salis</i>	<i>sales</i>	<i>salum</i>	(särskild böjning)
<i>pulvinar</i> = kudde	<i>pulvinaris</i>	<i>pulvinaria</i>	<i>pulvinarium</i>	(äv. t.ex. <i>calcar</i> sporre, <i>cochlear</i> sked)
<i>thear</i> = tumvalk	<i>thearis</i>	<i>theara</i>	<i>thearum</i>	(äv. t.ex. <i>nectar</i> nektar, <i>stear</i> fett, <i>hepar</i>)
<u>Ändelse -x</u> (feminina, eller ej heller sällan maskulina):				
<i>thorax</i> = bröstkorg [m.]	<i>thoracis</i>	(äv. <i>aulax</i> fåra, <i>colax</i> snyltgäst, <i>phylax</i> väktare, <i>plax</i> -plåt, <i>thylax</i> säck)		
<i>scolex</i> [m.]	<i>scolecis</i>			
<i>apex</i> = spets [m.]	<i>apicis</i>	(äv. t.ex. <i>caudex</i> stam, <i>cortex</i> bark, <i>index</i> pekfinger, <i>pollex</i> tumme, <i>vortex</i> virvel)		
<i>rex</i> = konung [m.]	<i>regis</i>			(äv. <i>grex</i> hop, <i>lex</i> lag)
<i>cervix</i> = hals	<i>servicis</i>	(äv. t.ex. <i>appendix</i> bihang, <i>calix</i> bägare, <i>cicatrix</i> ärr, <i>filix</i> ormbunke, <i>helix</i> spiral,		
<i>hystrix</i> livmoder, <i>matrix</i> modervävnad, <i>pix</i> tjära, <i>radix</i> rot, <i>spadix</i> kolv)				
<i>thrix</i> = hår	<i>-trichis</i>			
<i>nix</i> = snö	<i>nivis</i>			(särskild böjning)
<i>faex</i> = drägg, bottensats	<i>faecis</i>	<i>faeces</i> =avföring	<i>faecum</i>	(äv. t.ex. <i>crux</i> kors, <i>dux</i> ledare, <i>hallux</i>
stortå, <i>lux</i> ljus, <i>nux</i> nöt, <i>vox</i> röst)				
<i>pteryx</i> = ving	<i>pterygis</i>			
<i>onyx</i> = klo	<i>onychis</i>			(äv. <i>-bostryx</i> lock)
<i>pharynx</i> = svalg	<i>pharyngis</i>	<i>pharynges</i>	<i>pharyngum</i>	(äv. <i>calx</i> häl (äv. = kalksten el. bokslut)
<i>falx</i> = skära	<i>falcis</i>			(äv. <i>larynx</i> struphuv., <i>phalanx</i> fingerled)
<i>pharynx</i> = svalg [f.]	<i>pharyngis</i>	<i>pharynges</i>	<i>pharyngum</i>	
<u>Ändelse -bs, -ps & -ms :</u>				
<i>arabs</i> = arab	<i>arabis</i>	<i>arabes</i>	<i>arabum</i>	(äv. <i>urbs</i> stad; gen. plur. dock <i>urbium</i>)
<i>forceps</i> = tång, pincett	<i>forcipis</i>	<i>forcipes</i>	<i>forcipum</i>	(äv. <i>adeps</i> fett, <i>-bleps</i> -tittare (gen. <i>blepis</i>))
<i>hiems</i> = vinter	<i>hiemis</i>	<i>hiemes</i>	<i>hiemum</i>	
<u>Ändelse -ms & -rs :</u>				
<i>dens</i> = tand	<i>dentis</i>	<i>dentis</i>	<i>dentium</i>	(äv. <i>fons</i> källa, <i>frons</i> panna, <i>lens</i> lins,
<i>mens</i> tanke, själ, <i>mons</i> berg, <i>pons</i> bro, <i>serpens</i> orm)				
<i>frons</i> = löv	<i>frondis</i>	<i>frondes</i>	<i>frondium</i>	(äv. t.ex. <i>glans</i> ollon, <i>lens</i> lusägg, gnet)
<i>helmins</i> = mask	<i>helminthis</i>	<i>helminthes</i>	<i>helminthum</i>	
<i>pars</i> = del	<i>partis</i>	<i>partes</i>	<i>partium</i>	(äv. <i>ars</i> konst, <i>mors</i> död)
<u>Ändelse -as</u> (se även dekl. 1):				
<i>varietas</i> =varietet	<i>varietatis</i>	<i>varietates</i>	<i>varietatum</i>	(genitiv -atis; ord med ändelse <u>-tas</u> [f.],
<i>Anas</i> [f.], <i>-creas</i> =-kött [n.], <i>-ceras</i> -horn [n.], <i>teras</i> missfoster [n.] (plural, nominativform dock <i>terata</i>))				
<i>gonas</i> =gonad	<i>gonadis</i>	<i>gonades</i>	<i>gonadium</i>	(genitiv -adis; feminina; även t.ex.
<i>-lampas</i> -fackla (-lykta), <i>-lepas</i> -snäcka, <i>-monas</i> -enhet)				
<i>gigas</i> =jätte [m.]	<i>gigantis</i>	<i>gigantes</i>	<i>gigantum</i>	(genitiv -antis; även en del andra
grekiska låneord, t.ex. <i>atlas</i> övre halskotan [m.], <i>Elephas</i> [m.]				
<i>vas</i> =kärl	<i>vasis</i>	<i>vasa</i>	<i>vasorum</i>	(genitiv -asis)
<i>mas</i> =hane	<i>maris</i>	<i>mares</i>	<i>marium</i>	(genitiv -aris)
<u>Ändelse -es ; se även ord på -es i dekl. 1 & 5:</u>				
<i>myces</i> =svamp [m.]	<i>mycetis</i>	<i>mycetes</i>	<i>mycetum</i>	(genitiv -etis; även t.ex. <i>Abies</i> [m.],
<i>aries</i> gumse [m.], <i>melanotes</i> svarta [f.], <i>paries</i> vägg [m.], <i>seges</i> sädesfält [f.]				
<i>limes</i> = gräns	<i>limitis</i>	<i>limites</i>	<i>limitum</i>	(genitiv -itis [maskulina]; även t.ex.
<i>caespes</i> torva, <i>poples</i> knäveck, <i>stipes</i> fot (skaft))				
<i>pes</i> = fot [m.]	<i>pedis</i>	<i>pedes</i>	<i>pedum</i>	(genitiv -edis; även t.ex. <i>heres</i> arvinge
[m. eller f.], <i>stapes</i> stigbygel [m])				
<i>praeses</i> = preses	<i>praesidis</i>	<i>praesides</i>	<i>praesidium</i>	(genitiv -idis)
<i>rupes</i> = klippa	<i>rupis</i>	<i>rupes</i>	<i>rupium</i>	(genitiv -is; även t.ex. <i>fides</i> sträng, <i>lues</i>
<i>syphilis</i> , <i>pubes</i> blygd, <i>saepes</i> gärdesgård, <i>sedes</i> plats, <i>tabes</i> tvinsot, <i>Vulpes</i>)				

Ändelse -is :

cuspis = tagg, spets *cuspidis* *cuspides* *cuspidum* (äv. t.ex. *-aspis* -sköld, *cinclis* gallerdörr, *cli'toris*, *-coro'nis* -krok, *-crepis* -sko, *de'smis* bunt, *epidermis*, *iris*, *-labis* -handtag, *probo'scis* rörlig snabel, *proglo'ttis* proglottid, *py'ramis* pyramid, *-pyxis* -dosa, *rhaphis* nål, *-stylis* -stång, *sy'philis*)
piscis = fisk *piscis* *pisces* *piscium* (äv. bl.a. *auris* öra, *avis* fågel, *axis* axel, *canalis* kanal, *caulis* stjälk, *classis* klass, *clavis* nyckel, *collis* kulle, *crinis* hår, *cutis* hud, *cystis* blåsa, *fascis* knippa, *febris* feber, *finis* slut, *mensis* månad, *natis* skinka, *-ophis* -orm, *orchis* testikel, *pelvis* bäcken, *penis*, *rhachis* rygg, *testis* testikel (äv. vittne), *-tropis* -köl, *tussis* hosta, *unguis* nagel, *vallis* dal, *vermis* mask, *vis* kraft)
basis = bas *baseos (basis)* *bases* *basium* (många grek. låneord på -sis, alla [f.])

Ändelse -ys :

-ichthys = -fisk *-ichthyis* *-ichthyēs* *-ichthyum* (äv. bl.a. *-botrys* -druva, *-chelys* -sköldpadda, *-dryis* -ek, *-enchelys* -ål, *-mys* -mus)
-chlamys = mantel *-chlamydis* *-chlamydes* *-chlamydum* (äv. bl.a. *mays* majs)

Enstaka böjliga :

caput = huvud *capitis* *capita* *capitum*
lac = mjölk *lactis*
fel = galla *fellis*
sol = sol *solis*
-chir = -hand *-chiris* *-chires* *-chirum*

Oböjliga substantiv: (t.ex. samtliga bokstavsnamn, samtliga [n.], (t.ex. inte ett jota))

gummi = gummi [n.]
a'lcohol = alkohol [m.]
caca'o = kakao [n.]

Låt oss som ett kort exempel betrakta en art bland kammusslorna, *Palliololum furtivum*. Slår man upp palliolum i ett latinskt lexikon finner man att ordet är ett neutrum. Arten har tidigare förts till såväl gen. *Chlamys* (Grekiska, [f.]) som *Pecten* (Latin, [m.]) och har då benämnts *Chlamys furtiva* resp. *Pecten furtivus*, d.v.s. följt nominativformens böjning i singularis av ord som ändrar med -us, -um, -a. Lagg märke till analogin med *Pecten maximus* och *Chlamys varia*. *Aequipecten opercularis* har likaså en gång sorterat under både *Pecten* och *Chlamys*, men adjektiv som slutar på -is har i regel samma singularisändelse både i nom. mask. och fem., medan neutrum- ändelsen plägar vara -e.

Appendix:

Grekiska alfabetet

latiniseras som

	alpha	a	,	sigma	s *
	beta	b		tau	t
	gamma	g		y'psilon	y *
	delta	d		phi	ph
	e'psylon	e (kort)		chi	ch
	zeta	z		psi	ps *
	eta	e (långt)		ome'ga	o (långt)
	theta	th			ng
	iota	i *			nc
	kappa	c			nx
	lambda	l			nch
μ	my	m			ae
	ny	n			au
	xi	x		i regel:	i (långt) *
	o'mikron	o (kort)			eu
	pi	p			oe
	rho	r			u (långt)

* [ota] kan fr.a. i början av ord stundom transkriberas som j.

[sigma] skrives med detta tecken blott i ordslut, eljest som .

[psi] uttalas vid enstaka tillfällen som bs i slutet av ord, t.ex. *arabs* =arab.

(y'psilon) transkriberades fordom till latin ofta som u, ett oskick som numera förhoppningsvis upphört.

Diftongen plägar mera ofta översättas med långt e framför ändelserna -us, -a och -um.

Över bokstaven (rho) eller vokaler (andra vokalen i diftong) ser man stundom tecknet (spiritus asper) som vid latinisering innebär tillägg av bokstaven h bakom bokstaven r eller framför vokal resp. diftong. Det omvända tecknet (spiritus lenis), som är stumt (och således ej transkriberas), kan likaså påträffas över dessa bokstäver.